

Є. Г. Матвійшин, М. М. Дубровська

Національний університет "Львівська політехніка", м. Львів, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ НА ЗАХОДИ З ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

Розглянуто стан надходжень і видатків бюджетів територіальних громад Львівської області, орієнтованих на реалізацію заходів у сфері охорони навколишнього природного середовища. Зміни повноважень органів місцевого самоврядування внаслідок децентралізації супроводжуються також і змінами можливостей залучення фінансових ресурсів. Обґрунтовано, що важливим джерелом ресурсів, необхідних для зменшення та запобігання негативному впливу на довкілля, є екологічний податок. Показано спадну тенденцію надходжень цього податку до бюджетів територіальних громад, зокрема на прикладі Львівської міської територіальної громади.

Для дослідження використано інформацію, розміщену в модулі "Boost-аналіз" на платформі відкритих даних у сфері публічних фінансів "C-data". Це дало змогу сформувати дані, які стали основою для бенчмаркінгу та отримання порівняльних оцінок стану використання територіальними громадами Львівської області фінансових ресурсів на заходи з охорони довкілля. Визначено ті територіальні громади регіону, які за підсумками 2021 р. мали найкращий стан за показниками надходжень екологічного податку і їх співвідношень із видатками на природоохоронні заходи. Водночас виявлено, що в деяких територіальних громадах видатки на такі заходи не здійснювалися, хоча й були заплановані. Наведено перелік громад, які мали істотні відхилення фактичних надходжень екологічного податку від запланованих. Встановлено, що видатки на природоохоронні заходи в територіальних громадах загалом перевищують надходження від екологічного податку.

Ключові слова: екологічний податок; бюджети територіальних громад; охорона навколишнього природного середовища; бенчмаркінг.

Вступ

Постановка проблеми. Сучасні соціально-економічні процеси в Україні супроводжуються зростанням навантаження на довкілля, що зумовлено використанням виробів і речовин, які спричиняють утворення твердих побутових відходів (пластикового упакування, акумуляторних батарей, органічних відходів тощо), поширенням виробничих відходів, пов'язаних з веденням господарства, експлуатацією транспорту, а також забрудненням середовища через воєнні дії та бомбардування на території країни. Важливими завданнями держави і територіальних громад з погляду сталого розвитку є регулювання відносин у галузі охорони, використання та відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій і природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною. Для реалізації цих та інших завдань екологічної політики необхідні значні фінансові ресурси.

Актуальність дослідження. Реформа децентралізації державної влади в Україні зумовила зміни не лише в

повноваженнях органів місцевого самоврядування, але й у джерелах ресурсів, необхідних для належного виконання на місцевому рівні. Серед повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад є підготовка і подання на затвердження відповідної ради проєктів місцевих програм охорони довкілля, участь у підготовці загальнодержавних і регіональних програм охорони довкілля [3]. Дослідники звертають увагу на невід'ємну складову цієї реформи – фіскальну децентралізацію – як збільшення доходів або фіскальної автономії органів місцевого самоврядування (це може бути як збільшення державної фінансової підтримки, так і встановлення нових місцевих податків) [12]. Частина бюджетів територіальних громад може бути джерелом фінансових ресурсів для забезпечення екологічної безпеки, здійснення заходів з охорони навколишнього середовища.

Одним із вагомих джерел фінансових ресурсів для запобігання та зменшення негативного впливу на довкілля шкідливих і небезпечних факторів, що виникають під час господарської діяльності, є екологічний податок. Зокрема 55 % екологічного податку (крім екологічного податку, визначеного пунктом 16-1 частини другої ст. 29 Бюджетного кодексу України), скеровуються до

Інформація про авторів:

Матвійшин Євген Григорович, д-р екон. наук, доцент. Email: evhmat@yahoo.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9522-4645>

Дубровська Марія Миронівна, аспірант. Email: mariadubrovskaya@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3772-0397>

Цитування за ДСТУ: Є. Г. Матвійшин, М. М. Дубровська. Використання територіальними громадами Львівської області фінансових ресурсів на заходи з охорони довкілля. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. Вип. 3(72). Львів: НЛТУ України, 2022. С. 35–41.

Citation APA: Matviishyn, Ye. H. & Dubrovskaya, M. M. (2022). Use of financial resources for environmental protection measures by territorial communities of the Lviv region. *Efficiency of public administration*, 3(72), 35–41. <https://doi.org/10.36930/507206>

бюджетів місцевого самоврядування (крім бюджетів міст Києва та Севастополя) – 25 %, обласних бюджетів і бюджету Автономної Республіки Крим – 30 %, бюджетів міст Києва та Севастополя – 55 % [4]. Кошти спеціальних фондів державного та місцевого бюджетів повинні використовуватися за цільовим призначенням, зокрема ті, що отримані з екологічного податку, повинні спрямовуватися на фінансування природоохоронних заходів. Відповідно до практики європейських країн, видатки з коштів, які надходять від сплати екологічного податку (видатки на охорону навколишнього природного середовища), класифікують за такими напрямками: захист атмосферного повітря і клімату; управління стічними водами; управління відходами; захист і відновлення ґрунту, ґрунтових і поверхневих вод; зниження шуму і вібрації; захист біорізноманіття та ландшафтів; захист від радіації; екологічні дослідження та розробки й інші природоохоронні заходи [2]. На території Львівської області функціонує багато підприємств та інших суб'єктів господарювання, які спричиняють забруднення довкілля. Крім того, через військову агресію російської федерації, частина виробництв переміщується зі східних у західні регіони України. Це зумовить додаткове навантаження на довкілля регіону, причому наслідки від забруднень можуть бути відчутні і в Республіці Польщі, з якою Львівська область має спільний кордон. Отже, важливо мати фінансові ресурси, необхідні територіальним громадам для розроблення та реалізації заходів екологічного спрямування.

Мета дослідження та основні завдання для її досягнення. Метою дослідження є виявлення особливостей використання територіальними громадами Львівської області фінансових ресурсів на заходи з охорони довкілля. Дослідження охоплює виконання таких завдань: отримання інформації про розподіл видатків на заходи з охорони довкілля; зіставлення їх обсягів із надходженнями до бюджетів територіальних громад регіону,

насамперед екологічного податку; порівняння громад регіону за показником різниці між цими надходженнями і видатками, призначеними на охорону навколишнього природного середовища.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є фінансові ресурси територіальних громад Львівської області, які надходять до їхніх бюджетів і витрачаються на заходи з охорони довкілля.

Методи та інформаційна база дослідження

Для виявлення особливостей використання територіальними громадами Львівської області фінансових ресурсів на заходи з охорони довкілля використовують методи порівняльного аналізу. Зокрема, на основі бенчмаркінгу визначають рейтингові оцінки територіальних громад за такими показниками: видатки на охорону навколишнього природного середовища (код функціональної класифікації 0500), надходження до бюджетів територіальних громад екологічного податку (код класифікації доходів 19010000), а також співвідношення між запланованими і реальними значеннями цих показників у 2021 році. Більш ранні періоди часу не можуть бути взяті до аналізу в розрізі територіальних громад, бо переважну більшість із них у Львівській області сформовано у 2020 р., через що відповідних даних немає. На час підготовки статті ще не було даних про виконання бюджетів територіальних громад за 2022 р., тому за цей період можна говорити лише про планові показники.

Для аналізу структури бюджету Львівської міської територіальної громади використано дані її сайту, зокрема рубрики "Бюджет" [10]. Інформаційною базою дослідження є також платформа відкритих даних у сфері публічних фінансів "Є-data". Вона охоплює кілька модулів, серед яких "Open Budget", "Boost-аналіз" і "Spending" (рис. 1).

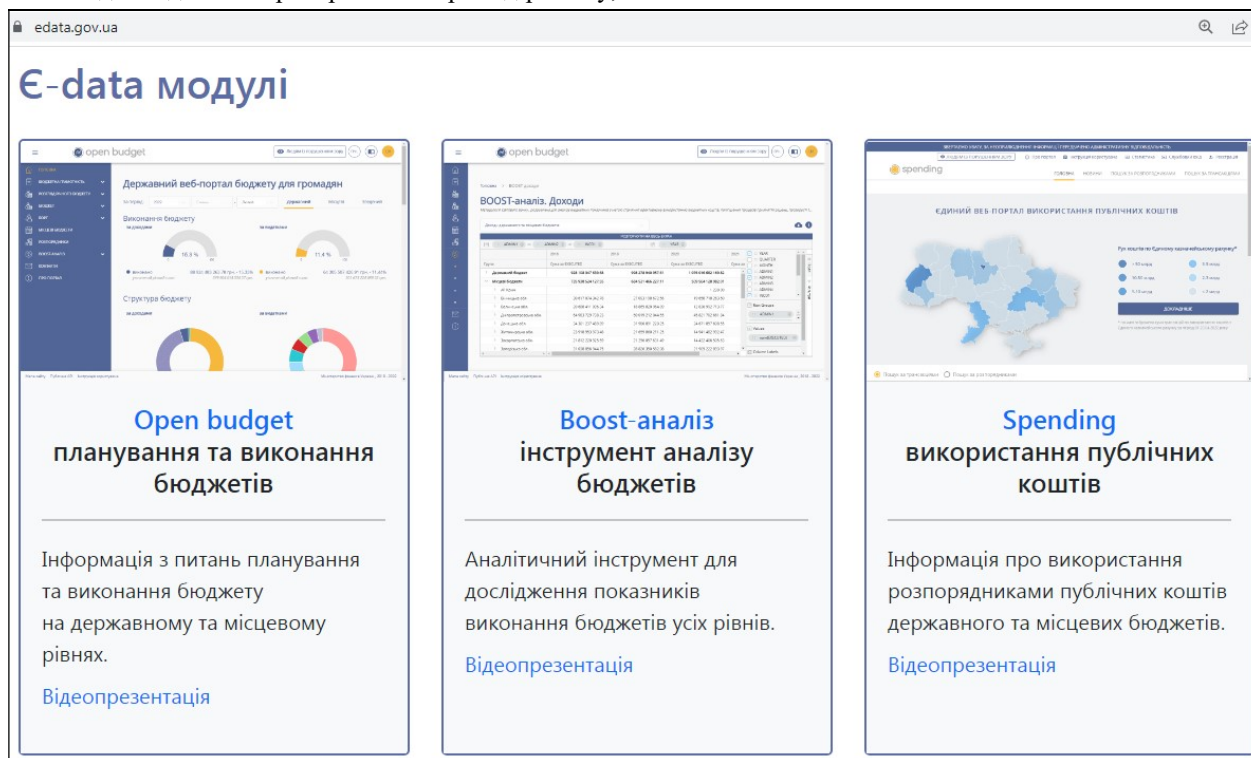

Рис. 1. Модулі платформи "Є-data"

Джерело: <https://edata.gov.ua/>.

Для дослідження, переважно, використовується модуль "Boost-аналіз", який дає змогу сформувати дані за запитом користувача, зокрема в розрізі статей доходів, видатків, розпорядників коштів різних рівнів. Отримані дані слугують основою для бенчмаркінгу, завдяки чому отримуються порівняльні оцінки стану використання територіальними громадами Львівської області фінансових ресурсів на заходи з охорони довкілля.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Проблеми взаємовідносин людини і природи є одними з найактуальніших для майбутнього сталого розвитку країн загалом, окремих регіонів і територіальних громад. Про важливість питань охорони навколишнього природного середовища свідчать зусилля суспільства у пропагуванні дбайливого ставлення до природи, зокрема через систему освіти, в межах якої розрізняють "екологічну освіту" й "енвайронментальну освіту" [14]. Для публічних службовців і громадян загалом така освіта також є засобом набуття необхідних компетентностей, зокрема для дієвої участі в управлінні територіями на засадах сталого розвитку [1]. Важливо не лише розробляти заходи з охорони довкілля, але й мати ресурси для їхньої реалізації.

Дослідники звертали увагу на недоліки вітчизняної системи оподаткування, що стосується негативного впливу на довкілля, та розглядали можливості використання зарубіжного досвіду у практиці вітчизняного екологічного оподаткування. Зокрема, Л. Захаркіна і В. Новіков встановили, що податкове екологічне навантаження в Україні є значно нижчим, ніж у країнах ЄС. Проте не можна цілком погодитися із їхнім висновком щодо того, що такий стан "демонструє нерозуміння важливості збереження довкілля у суб'єктів господарювання, відсутність ефективних інституційних механізмів контролю та відповідальності в цьому напрямку" [8]. Адже суб'єкти господарювання можуть цілком розуміти необхідність природоохоронних заходів, але ставки щодо сплати відповідних податків і зборів визначають не вони. Відповідні "інституційні механізми контролю та відповідальності" в Україні діють, хоча можливо з недостатньою ефективністю. Наприклад, функціонують Державна екологічна інспекція України, Державна податкова служба України та інші інституції, які застосовують інструменти моніторингу і санкцій у сфері охорони навколишнього природного середовища. Л. Захаркіна і В. Новіков на основі побудованої матриці розподілу екологічних податків зробили висновок, що податком, який є найлегшим з погляду управління та найбільше відповідає значенню еколого-економічної ефективності, є екологічний податок за викиди в атмосферне повітря забруднювальних речовин стаціонарними джерелами [8]. Отже, екологічний податок загалом є надійним джерелом фінансових ресурсів для реалізації природоохоронних заходів.

Для більш дієвого залучення суб'єктів господарювання до еколого орієнтованого управління економікою доцільно опиратися на підхід, запропонований О. Руденко та Є. Шубенко, який ґрунтується на "екологічно орієнтованому обліку та екологічному аудиті" [13]. На їхню думку, кваліфікований екологічний аудит разом із фінансовим дає змогу оцінювати "сховані" витрати,

зокрема такі як погіршення суспільної думки стосовно компанії, що має істотні екологічні проблеми. Такий підхід може бути корисним для оцінювання якості управління діяльністю суб'єктів господарювання, що несуть значні екологічні ризики. Але, за визнанням самих цих дослідників, він є трудомістким: вимагає паралельно з фінансовим обліком здійснювати екологічний аудит, а його практичне використання обмежується через значні витрати на його проведення.

Проблеми екологічного оподаткування в Україні визначено у ґрунтовному дослідженні, яке провели К. Канонішена-Коваленко та Л. Шевченко [9]. Серед основних проблем, названих цими дослідниками, особливо актуальними з погляду використання територіальними громадами фінансових ресурсів на заходи з охорони довкілля є такі:

- зміна пропорцій розподілу коштів від сплати екологічного податку між державним і місцевими бюджетами та між спеціальним і загальним фондами бюджетів, що ускладнює формування послідовної політики природоохоронної діяльності та реалізації багаторічних програм у цій сфері;
- частина екологічного податку зараховується до загального фонду Державного бюджету України, отже, ці кошти витрачають цільове призначення на виправлення шкоди, завданої навколишньому середовищу забруднювачами. При цьому обсяги сукупних видатків на охорону навколишнього природного середовища перевищують надходження екологічного податку загалом, і ці видатки фінансуються за рахунок інших доходів бюджету.

Загалом вітчизняні дослідники звертали більшу увагу на стан природоохоронної діяльності та її фінансування на загальнодержавному та регіональному рівнях. Менш висвітленими є результати досліджень про обсяги видатків на природоохоронні заходи та джерела відповідних фінансових ресурсів на рівні територіальних громад, зокрема у Львівській області.

Виокремлення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Важливо взяти до уваги процеси децентралізації, які відбулися в Україні та внаслідок яких більше повноважень, зокрема у сфері охорони довкілля, отримали територіальні громади. Тому доцільно проаналізувати співвідношення між видатками з бюджетів територіальних громад на природоохоронні заходи і обсягами надходжень, зокрема у формі екологічного податку.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів

Платниками екологічного податку відповідно до Податкового кодексу України є суб'єкти господарювання, юридичні особи, що не проводять господарську діяльність, бюджетні установи, громадські та інші підприємства, установи та організації, під час провадження діяльності яких на території України здійснюються викиди забруднювальних речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення; скиди забруднювальних речовин безпосередньо у водні об'єкти; розміщення відходів; утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені); тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлені особливими умовами ліцензії строк. Згідно із Законом України № 2142-ІХ від 24.03.2022 [6], тимчасово, з 1 січня 2022 р. по 31 грудня 2022 р., в якому припинено чи скасовано воєнний стан, екологічний податок не нараховується та не сплачується платниками цього подат-

ку, зареєстрованими (взятимися на облік) за місцем розміщення стаціонарних джерел забруднення, за утворення радіоактивних відходів та тимчасове зберігання радіоактивних відходів на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та на тимчасово окупованих територіях. У підрозділі 5 перехідних положень Податкового кодексу України встановлено, що за податковими зобов'язаннями з екологічного податку, що виникли з 1 січня 2022 р. по 31 грудня 2022 р. включно, ставки податку становлять 30 % ставок; з 1 січня 2023 р. по 31 грудня 2023 р. включно – 60 %; з 1 січня 2024 р. по 31 грудня 2024 р. включно – 90 %; з 1 січня 2025 р. – 100 %. Водночас збільшено ставки екологічного податку, які застосовуються при обчисленні податкових зобов'язань за результатами господарської діяльності у 2022 р.: ставка податку за викиди в атмосферне повітря забруднювальних речовин стаціонарними джерелами забруднення збільшилися на 5 %; ставка податку за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю становить 30 грн за тону; ставка податку за скиди забруднювальних речовин у водні об'єкти збільшилася на 800 %; ставка податку за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах збільшилася на 10 %; ставка податку за утворення радіоактивних відхо-

дів (включаючи вже накопичені) становить 0,0133 грн у розрахунку на 1 кВт-год виробленої електричної енергії; ставка податку за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк збільшилася на 5 % [6]. Отже, екологічний податок є істотним джерелом фінансових ресурсів для реалізації різноманітних природоохоронних заходів на рівні регіонів і територіальних громад.

Загальну тенденцію зміни частки екологічного податку в податкових надходженнях до бюджету можна побачити з результатів аналізу його обсягів у бюджеті Львівської міської територіальної громади (до 2020 р. включно – бюджету міста Львова). Аналіз структури надходжень до бюджету Львівської міської територіальної громади (далі – МТГ) виконано на основі даних сайту міської ради, а саме рубрики "Бюджет". Там наведено інформацію про виконання дохідної та видаткової частин бюджету Львівської МТГ за 2021 і 2022 р. та бюджету міста Львова за попередні роки. За даними цього сайту побудовано графіки (рис. 2), що відображають зміни обсягів надходжень, зокрема екологічного податку, до спеціального фонду бюджету (ліва шкала), та його частки (права шкала) у цьому фонді.

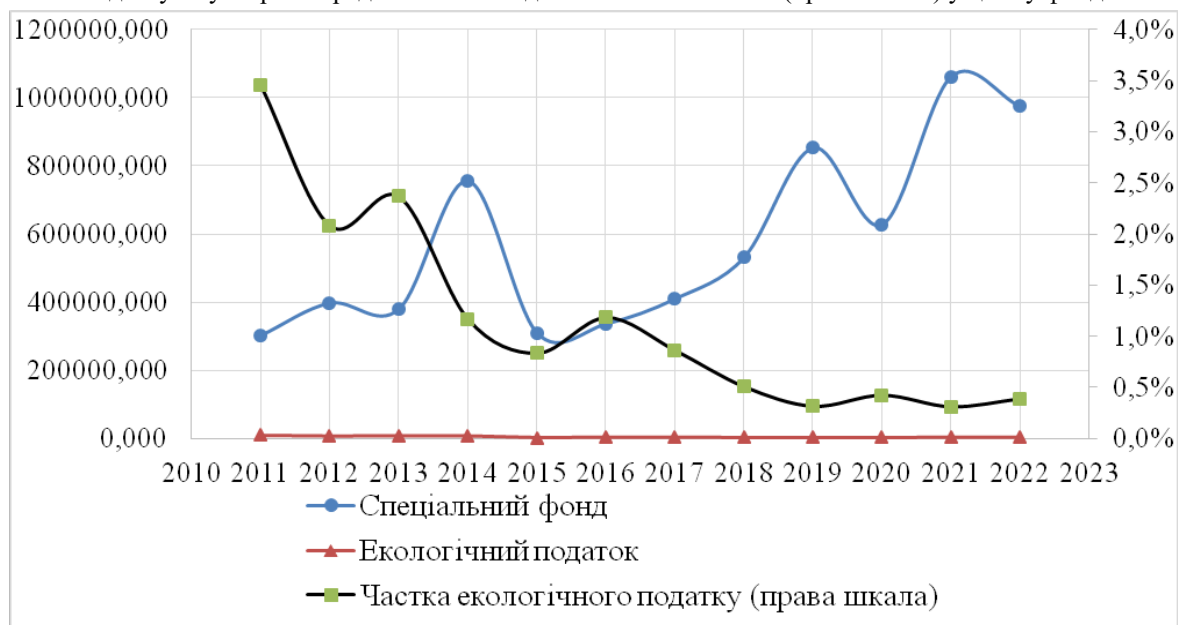

Рис. 2. Зміни надходжень (тис. грн) до спеціального фонду бюджету міста Львова (до 2020 р.) і Львівської МТГ (після 2021 р.) та частки екологічного податку в спеціальному фонді (%) за 2011-2022 рр.

Джерело: [7].

Очевидною є загальна тенденція зростання обсягу спеціального фонду Львівської МТГ. Після її утворення через включення до складу Львівської МТГ населених пунктів, прилеглих до міста Львова, обсяг екологічного податку теж дещо зріс: від середнього значення 2700 тис. грн у 2018-2020 рр. до 3300 тис. грн у 2021 році. Проте надходження екологічного податку впродовж попереднього десятиріччя мали загалом спадну тенденцію: від 10491 тис. грн у 2011 р. до 3800 тис. грн у 2022 р. (за планом) [10]. Відповідно, його частка у спеціальному фонді бюджету громади також зменшувалася: від 3,5 % у 2011 р. до запланованих 0,4 % у 2022 році. Це може бути зумовлено зменшенням кількості шкідливих виробництв, джерел і обсягів забруднень, за які сплачується екологічний податок. Реальне зменшення величини екологічного податку нас-

правді ще істотніше (наведені цифри є номінальними) – потрібно брати до уваги інфляційні процеси, які відбувалися впродовж того часу. Такий стан є певним викликом для Львівської МТГ, оскільки зменшилася важлива частина ресурсної бази для реалізації природоохоронних заходів у громаді. Надалі громада повинна приділяти увагу пошуку додаткових ресурсів на ці заходи.

Ситуацію в усіх територіальних громадах (далі – ТГ) Львівської області досліджено з використанням бенчмаркінгу. Зокрема визначено найкращі ТГ, в яких, по-перше, фактичні надходження екологічного податку перевищили заплановані на 2021 р., по-друге, в яких запланований обсяг екологічного податку на 2022 р. не менший за виконання цієї статті надходжень у 2021 р., по-третє, співвідношення видатків на природоохоронні заходи та обсягу екологічного податку в 2021 р. є

найвищими. Визначено також громади-аутсайтери за двома критеріями: по-перше, до бюджету яких екологічний податок у 2021 р. надійшов у менших обсягах, ніж заплановано; по-друге, не було виділено коштів на природоохоронні заходи, хоча це планувалося у 2021 році.

Результати дослідження щодо запланованих і фактичних надходжень екологічного податку та їх співвідношення з видатками на природоохоронні заходи в територіальних громадах Львівської області наведено в табл. 1.

Табл. 1. Результати бенчмаркінгового дослідження стану видатків на природоохоронні заходи та обсягу екологічного податку в 2021 р. у територіальних громадах Львівської області

Рейтинг*	Десять територіальних громад, в яких було найбільше перевищення фактичних надходжень екологічного податку над запланованими у 2021 р.	Десять територіальних громад, у бюджеті яких заплановані надходження екологічного податку у 2022 р. найбільше перевищують фактичні надходження у 2021 р.	Десять територіальних громад, у яких видатки на природоохоронні заходи набагато перевищують фактичні надходження екологічного податку у 2021 р.
1	Сокільницька сільська	Ралівська сільська	Підберізіцька сільська
2	Меденицька селищна	Підкамінська селищна	Судовишнянська міська
3	Стрийська міська	Судовишнянська міська	Самбірська міська
4	Лопатинська селищна	Новокалінівська міська	Ралівська сільська
5	Східницька селищна	Мостиська міська	Сокільницька сільська
6	Бродівська міська	Великолюбінська селищна	Солонківська сільська
7	Червоноградська міська	Львівська міська	Сколівська міська
8	Новояричівська селищна	Трускавецька міська	Новояричівська селищна
9	Буська міська	Ходорівська міська	Рава-Руська міська
10	Пустомитівська міська	Бібрська міська	Перемишлянська міська

* Найкращий стан у громадах з рейтингом 1.
Джерело: авторське узагальнення.

До речі, чотири ТГ були серед найкращих у двох рейтингових списках із трьох: Новояричівська селищна, Ралівська сільська, Сокільницька сільська та Судовишнянська міська. За абсолютною величиною найбільший обсяг екологічного податку, який справляється за викиди в атмосферне повітря забруднювальних речовин стаціонарними джерелами забруднення (за винятком викидів в атмосферне повітря двоокису вуглецю), у 2021 р. надійшов до бюджету Добротвірської селищної ТГ – приблизно 16224 тис. грн, що становить приблизно 80 % від його обсягу в бюджетах територіальних громад Львівської області загалом (19851 тис. грн). Це можна пояснити розташуванням там Добротвірської теплової електростанції. Відповідно, з бюджету Добротвірської селищної ТГ видатки на діяльність у сфері охорони навколишнього природного середовища у 2021 р. також були найбільшими серед інших ТГ – 14065 тис. грн, окрім Львівської міської ТГ, де вони становили 29428 тис. грн. У Львівській області загалом

з бюджетів територіальних громад на цю діяльність у 2021 році витрачено 80108 тис. грн. Окрім того, надходження до бюджету Добротвірської селищної ТГ від розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях у 2021 р. становили 2197 тис. грн. Це найбільше за обсягом значення серед усіх ТГ регіону. Загалом до бюджетів територіальних громад Львівської області за цією статтею у 2021 р. надійшло 4507 тис. грн.

Стан виконання природоохоронних заходів у 2021 р. відрізнявся у ТГ Львівської області. Зокрема були випадки, що видатки на такі заходи не здійснювалися, хоча й були заплановані. Окрім того, в деяких громадах була істотна різниця між запланованими та фактичними обсягами надходжень екологічного податку, який справляється за викиди в атмосферне повітря забруднювальних речовин стаціонарними джерелами забруднення (за винятком викидів в атмосферне повітря двоокису вуглецю). Узагальнені результати цього аналізу наведено в табл. 2.

Табл. 2. Перелік територіальних громад Львівської області, до бюджетів яких фактичні надходження екологічного податку найбільше відрізнялися від запланованих і з бюджетів яких не було видатків на природоохоронні заходи в 2021 р.

Десять територіальних громад, в яких була найбільша різниця між запланованими і фактичними надходженнями екологічного податку в 2021 р.	Територіальні громади, у яких не було фактичних видатків на природоохоронні заходи, хоча планувалися в 2021 р.
Львівська міська	Гніздичівська селищна
Турківська міська	Новокалінівська міська
Трускавецька міська	Тростянецька сільська
Ходорівська міська	Давидівська сільська
Великомостівська міська	Розвадівська сільська
Великолюбінська селищна	Славська селищна
Миколаївська міська	Белзька міська
Ралівська сільська	Глинянська міська
Підкамінська селищна	Жовківська міська
Добромільська міська	Підкамінська селищна

Джерело: авторське узагальнення.

Окрім екологічного податку, до бюджету територіальних громад надходять кошти від збирання за забруднення навколишнього природного середовища. Їхня величина відносно невисока порівняно з розміром екологічного податку. Так, у 2021 р. до бюджетів територіальних громад Львівської області надійшло 2935 грн від збору за забруднення навколишнього природного середовища, а екологічного податку – 27515806 грн.

Важливим джерелом фінансування природоохоронних заходів у Львівській області є обласний фонд охорони навколишнього природного середовища (далі – ОФОНПС), який формується з надходжень від сплати екологічного податку та грошових стягнень за порушення природоохоронного законодавства. Він є складовою частиною обласного бюджету Львівської області, основною метою якого є концентрація коштів і цільове фінансування природоохоронних і ресурсощадних заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, запобіганням, зменшенням та усуненням його забруднення. Від липня до кінця жовтня щороку триває прийом запитів для формування проєкту Переліку природоохоронних заходів, фінансування яких буде здійснюватися з ОФОНПС. Ці пропозиції опрацьовує профільна депутатська комісія і виносить на розгляд Львівської обласної ради. У 2021 р. до ОФОНПС було запитів на 515 млн грн, з яких було відібрано найкращі на 33 млн грн. Наказом Департаменту екології та природних ресурсів Львівської обласної державної адміністрації у січні 2022 р. затверджено "Паспорт бюджетної програми місцевого бюджету на 2022 рік" за кодом програмної класифікації 2818340 "Природоохоронні заходи за рахунок цільових фондів" [11]. Цим документом передбачено виділення 38 млн грн з обласного бюджету на виконання регіональної "Програми охорони навколишнього природного середовища на 2021-2025 роки". На час підготовки статті не було даних про фактичний обсяг коштів на цю програму в 2022 році.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Результати дослідження дають підстави для висновку про те, що загалом екологічний податок є важливим джерелом для фінансування діяльності у сфері охорони навколишнього природного середовища в територіальних громадах Львівської області. Проте за досліджуваний період абсолютні величини цього податку і його частка у надходженнях до бюджету міста Львова і Львівської територіальної громади мали спадну тенденцію. Видатки на природоохоронні заходи в територіальних громадах області загалом перевищують надходження від екологічного податку. Отже, він не виконує своїх компенсаційних функцій. Територіальні громади залучають інші надходження до бюджетів та додаткові джерела фінансування діяльності у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Напрямом подальших досліджень має стати аналіз зарубіжного досвіду забезпечення виконання екологічним податком компенсаційної та фіскальної функцій у територіальних громадах.

References

1. Matviishyn, Ye., & Luhova, V. (2021). Creating conditions for self-education on sustainable development. Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences: Collection of scientific papers "ΛΟΓΟ2" with Proceedings of the I International Scientific and Practical Conference, vol. 3, 49-50. Cambridge: P.C. Publishing House & European Scientific Platform. <https://doi.org/10.36074/logos-19.03.2021.v3.11>
2. Берзіна, С., & Яресковська, І. (2021). Екологічний податок та економічні інструменти стимулювання зеленої модернізації промислових підприємств. URL: <https://mepr.gov.ua/files/презентація ВБУ.pdf>
3. Верховна Рада України. (1997). Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-vr>
4. Верховна Рада України. (2010). Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
5. Верховна Рада України. (2021). Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень: Закон України від 30 листопада 2021 р. № 1914-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1914-20#n758>
6. Верховна Рада України. (2022). Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану: Закон України від 24 березня 2022 р. № 2142-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#n45>
7. Дубровська, М. (2022). Зміни обсягів надходжень екологічного податку до бюджету Львівської міської територіальної громади. Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень: матеріали III Міжнародної наукової конференції, м. Київ, 23 вересня, 2022 р. Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: Європейська наукова платформа, 37-39. <https://doi.org/10.36074/10.36074/mcnd-23.09.2022>
8. Захаркіна, Л. С., & Новіков, В. М. (2020). Екологічне оподаткування в Україні: перспективи удосконалення на основі зарубіжного досвіду. Вісник СумДУ. Серія "Економіка", 4, 121-130. <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2020.4-14>
9. Канонішена-Коваленко, К., & Шевченко, Л. (2017). Екологічний податок в Україні від А до Я. Київ: Фондація "Відкрите Суспільство". URL: http://osf.org.ua/data/blog_down/Ecology_Tax_from_A_to_Z.pdf
10. Львівська міська Рада. (2022). Бюджет Львівської міської територіальної громади. URL: <https://city-adm.lviv.ua/public-information/budget/lviv>
11. Львівська ОДА. (2022). Паспорт бюджетної програми місцевого бюджету на 2022 рік, затверджений наказом Департаменту екології та природних ресурсів Львівської обласної державної адміністрації 31 січня 2022 р. № 5-ОД. URL: <https://drive.google.com/file/d/1qY08zbJ8KGSStwasz1NLQqmCNbs5JZe/view>
12. Романова, В. & Умланд, А. (2021). Реформа децентралізації в Україні: перші результати та виклики. Політичні дослідження, 1, 41–51. <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2021-1-3>
13. Руденко, О. В., & Шубенко, Є. С. (2016). Аудит еколого-економічного управління промисловим підприємством. Аудит управлінської діяльності: адміністративного менеджменту, бізнесадміністрування, корпоративного управління, менеджменту підприємництва (показники оцінки результатів, їх облік та прогнозування): монографія, за заг. ред. д-ра економ. наук, проф. В.Я. Нусінова. Кривий Ріг: Вид. Р.А. Козлов, 50-66.
14. Шапран, Ю., & Шапран, О. (2022). Упровадження енвайронментальної освіти в систему професійної підготовки вчителів. Наукові інновації та передові технології, 4(6), 206-220. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-4\(6\)-206-220](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-4(6)-206-220)

USE OF FINANCIAL RESOURCES FOR ENVIRONMENTAL PROTECTION MEASURES BY TERRITORIAL COMMUNITIES OF THE LVIV REGION

Introduction. Several business entities operate in Lviv Region causing environmental pollution. Furthermore, due to hostilities, some production facilities move from the eastern to the western regions of Ukraine. This causes an additional burden on the environment in the region and the need for financial resources for environmental protection measures.

Materials and Methods. The information posted on the *E-data* open data platform in the field of public finance was used for the study. This allowed for generating data for benchmarking and obtaining comparative assessments of the state of use of financial resources for environmental protection measures by territorial communities of the Lviv Region.

Analysis of Literary Sources. In previous studies, more attention was paid to the financing of environmental activities at the national and regional levels. The sources of financial resources for environmental protection measures at the level of territorial communities, in particular in the Lviv Region, are less covered.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. There is a need to analyze the correlation between expenditures from the budgets of territorial communities for environmental protection measures and the amount of revenues, in particular from the environmental tax.

Results. Changes in the powers of local self-government bodies following decentralization are accompanied by changes in the opportunities for attracting financial resources. The environmental tax is an important source of resources needed to reduce and prevent negative impact on the environment. The study showed a downward trend in the revenues of this tax to the budgets of territorial communities, in particular, in the example of the Lviv City Territorial Community. We identified the territorial communities of the region, which at the end of 2021 had the best condition in terms of environmental tax revenues and their ratio to expenditures on environmental protection measures. At the same time, we revealed that in some territorial communities expenditures for such activities were not carried out, although they were planned. The list of communities that had significant deviations in actual environmental tax revenues from the planned ones is provided. We established that expenditures on environmental protection measures in territorial communities generally exceed revenues from environmental tax.

Discussion. In general, the environmental tax is an important source for financing environmental protection measures in the territorial communities of the Lviv Region. However, during the period under study, the absolute values of this tax and its share in the budget revenues of the city of Lviv and Lviv Territorial Community had a downward trend. The expenditures on environmental protection measures in territorial communities of the region generally exceed revenues from environmental tax.

Conclusion. The environmental tax does not fulfill its compensatory functions. The territorial communities attract other budget revenues and additional sources of funding for environmental protection measures. The direction of further study should be the analysis of foreign experience in ensuring the environmental tax compensatory and fiscal functions in territorial communities.

Keywords: environmental tax; budgets of territorial communities; environmental protection; benchmarking.